

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи

В.Г. Панок

ПОГОДЖЕНО

Голова ГО «Інституту миру і порозуміння»

Р.Г. Коваль

СХВАЛЕНО

Вченою радою Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи (протокол № 6 від 10.09.2020)

**Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи у закладах загальної середньої освіти
(освітня програма очно-дистанційного курсу)**

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

- 1. Найменування:** Інтеграція відновних практик в систему загальної середньої освіти через застосування моделі «Мирна школа»
- 2. Вид підвищення кваліфікації:** розвиток професійних компетентностей.
- 3. Розробники** – Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, ГО «Інститут миру і порозуміння».

Спікери:

Горова А. О. член правління ГО «Інститут миру і порозуміння», медіатор, фасилітатор, старший викладач, Факультет соціальних наук і соціальних технологій, НаУКМА

Давидовська Т. Ю., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», провідний тренер центру «Системи простору»

Ейгельсон (Брунова-Калісецька) І. В., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», член Східноєвропейської мережі Глобального партнерства з запобігання збройним конфліктам (GPPAC), кандидат психологічних наук

Калениченко Т. А., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», міжнародна ініціатива «Діалог у Дії», кандидат філософських наук

Коваль Р. Г., голова правління ГО «Інститут миру і порозуміння», медіатор, фасилітатор;

Копіна О. П., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа»

Крот С. О., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа»

Лунченко Н. В., науковий співробітник Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи

Мельник О. М., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», психолог вищої категорії, арт-терапевт, кандидат на сертифікацію при міжнародному центрі ненасильницької комунікації, автор моделі «Партнерство в дії»

Мітьков О. В., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», національний індивідуальний консультант з медіації, вирішення конфліктів ПРООН

Панок В. Г., директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Сосновенко Н. В., науковий співробітник Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи

Головна **мета програми** підвищення кваліфікації «Інтеграція відновних практик в систему загальної середньої освіти шляхом застосування моделі «Мирна школа»» – сформувавши та систематизувати навички у педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу в закладах ЗЗСО необхідних для ефективної інтеграції відновного підходу в галузі освіти, шляхом застосування інструментів Моделі «Мирна школа». А саме систематизувати та покращити навички відновного спілкування, менеджменту конфліктних ситуацій, якісної співпраці між представниками ЗЗСО, батьками та здобувачами освіти; відпрацювати механізми підтримки високого рівня життєстійкості серед педагогів разом з формуванням більш глибокого уявлення про принципи чутливості до багатоманіття, шляхом застосування практичних інструментів моделі «Мирна школа» для впровадження експерименту всеукраїнського рівня «Формування гуманістичних відносин між учасниками освітнього процесу шляхом упровадження моделі «Мирна школа» на 2019–2022 роки.

Спецкурс передбачає розв'язання таких **завдань**:

- підтримати педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в стабілізації системи мирних відносин та безпечної атмосфери;
- поглибити навички системної інтеграції відновних практик у ЗЗСО;
- систематизувати та поглибити професійні та фахові знання слухачів про шляхи й методи управління конфліктами;
- відпрацювати механізми забезпечення високого рівня чутливості до багатоманіття в ЗЗСО напрацюванні в рамках програми підвищення кваліфікації «Практичні інструменти Моделі «Мирна школа»»;
- удосконалити навички відновної комунікації та роботи з різними групами учасників освітнього процесу;
- розвинути навички необхідні для поширення відновного підходу у ЗЗСО серед інших педагогів.

Організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає дотримання принципів доступності, варіативності, новизни, зворотного зв'язку, науковості, врахування інтересів слухачів.

Курс складається з теоретичного матеріалу і практичної складової. У результаті навчання очікується підвищення професійної компетентності педагогічних працівників з питань налагодження безпечного та інклюзивного середовища у ЗЗСО, побудови системи ефективного управління конфліктами та алгоритмів ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу.

Форми і методи роботи, які використовуються у програмі: методи активного соціально-психологічного навчання – робота в групах, психологічні ігри; відновні практики, супервізійний та інтервізійний супровід.

5. Напрямок: розвиток професійних компетентностей; створення безпечного освітнього середовища; використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі; комунікаційна, емоційно-етична компетентність.

6. Зміст програми:

Тема 1: Створення безпечного та комфортного середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Оскільки одним з завдань програми підвищення кваліфікації є формування безпечного середовища у ЗЗСО, перша тема роботи стосується розвитку мирної та безпечної атмосфери для всіх учасників освітнього процесу. Насамперед це стосується навичок контекстного та конфліктного аналізу, розуміння основних позицій, інтересів та потреб учасників навчання, ефективного планування з урахуванням попереднього аналізу та

подальшого моніторингу ситуації. В результаті роботи над темою учасники програми формують практичний план дій, що дозволить ефективно впроваджувати в обраному ЗЗСО заходи для отримання очікуваних результатів.

Теми для опрацювання:

- аналіз шкільного середовища та його структури;
- розуміння позицій, інтересів та потреб учасників освітнього процесу;
- конфлікт-чутливе планування діяльності команди;
- операціоналізація очікуваних результатів через річний план дій. Рефлексія.

Основні поняття теми: контекст-аналіз, конфлікт-аналіз, позиції, інтереси, потреби, конфлікточутливість, план дій.

Тема 2: Проведення інтерв'язій серед педагогів

Програма акцентує потребу інтерв'язійних процесів, а саме таких, де педагоги здатні активно вислухати колег, надати зворотній зв'язок, спільно прийняти рішення та надати фахову підтримку за різних обставин. Впродовж цієї теми педагоги розвивають практичні навички організації та проведення інтерв'язій з відновних практик у школах.

Теми для опрацювання:

- активне слухання;
- надання зворотного зв'язку;
- інтерв'язія для педагогів. Рефлексія.

Основні поняття теми: активне слухання, зворотній зв'язок, інтерв'язія.

Тема 3: Інтеграція та адаптація елементів моделі «Мирна Школа» до повсякденних обов'язків та функціонування ЗЗСО

Програма передбачає адаптацію та інтеграцію Моделі «Мирна Школа» до повсякденного життя та функціонування ЗЗСО, що передбачає вивчення особливостей контексту цього закладу, розуміння потреб та відповідь на них шляхом застосування та впровадження частин Моделі в освітній процес в комфортному для всіх форматі без зайвого навантаження, а задля полегшення комунікації та співжиття.

Теми для опрацювання:

- оцінка локального контексту ЗЗСО;
- актуальні потреби та стратегії їх задоволення;
- зони можливостей для інтеграції Моделі в освітній процес;
- детальне планування та фактичне впровадження в повсякденні.

Основні поняття теми: Модель «Мирна Школа», адаптація, інтеграція, потреби.

Тема 4: Поглиблена практика емпатії (перефразування, мінімальні наснаження, активне слухання)

Ключовим аспектом розвитку навички емпатії у педагогів ЗЗСО є акцент на застосуванні активного слухання в різних його проявах, в тому числі через мінімальні наснаження, повернення сенсів, перефразування та рефреймінг. Ці техніки та результати від їхнього застосування суттєво різняться від техніки порожнього слухання та участі в конфронтації у разі виникнення непорозумінь між різними учасниками освітнього процесу.

Теми для опрацювання:

- навичка емпатії в управлінні конфліктами;
- стратегії поведінки в конфлікті;
- застосування мінімальних наснажень;
- практика перефразування;
- аналіз застосування активного слухання в конфліктних ситуаціях. Рефлексія.

Основні поняття теми: емпатія, мінімальне наснаження, перефразування, повернення сенсів, рефреймінг, емоції.

Тема 5: Поглиблена практика інструменту відновної бесіди

Протягом цієї сесії педагогами пропонується звернутися до практики інструменту відновної бесіди, коли педагог самотужки може розв'язати конфліктну ситуацію чи допомогти іншій людині відрефлексувати останні події, проходячи етапи розуміння самої ситуації, емоцій, потреб та бажаних змін.

Теми для опрацювання:

- відновна бесіда;
- 5 опорних питань;
- практика та розвиток відновної бесіди в типових ситуаціях. Рефлексія.

Основні поняття теми: відновна бесіда, відновна комунікація, 5 питань, відновна конференція.

Тема 6: Інтеграція інструменту Кола для батьківських зустрічей

Наступна тема, що поєднує в собі розвиток навичок емпатії та асертивності, пропонує більш детальне планування ефективної взаємодії та комунікації між представниками педагогічного колективу ЗЗСО та батьками здобувачів освіти. В рамках цієї теми педагогам пропонують запланувати та продумати структуру альтернативної батьківської зустрічі за допомогою використання механізму Кола одного питання.

Теми для опрацювання:

- Коло одного питання;
- стратегії поведінки в конфліктах з батьками;
- налагодження гармонійних стосунків між педагогами та батьками;
- ефективні батьківські зустрічі.

Основні поняття теми: батьки, коло одного питання, педагоги, превенція, ефективна комунікація, рольові моделі.

Тема 7: Робота з батьками: стратегії спілкування та їхнього включення до шкільного процесу

В рамках роботи з цією темою передбачається поглиблення та операціоналізація результатів попереднього обговорення, а також напрацювання плану практичних дій з метою не лише превенції конфліктних ситуацій, а й активного залучення батьків здобувачів освіти до різноманітних процесів в рамках ЗЗСО. Саме така стратегія застосування відновних практик може дати максимально ефективний результат, оскільки здобувачі освіти отримують основні компетенції не лише в шкільному середовищі, а й в родинному оточенні.

Теми для опрацювання:

- ефективна комунікація задля превенції конфліктів;
- стратегії поведінки в конфліктах з батьками;
- налагодження гармонійних стосунків між педагогами та батьками;
- застосування практичних навичок у типових ситуаціях непорозуміння;
- розробка плану залучення батьків, а також ефективного їх інформування щодо освітнього процесу. Рефлексія.

Основні поняття теми: батьки, педагоги, відновна бесіда, відновна педагогіка, робота з дітьми.

Тема 8: Відпрацювання типових сценаріїв конфліктних ситуацій

Завдяки цій темі, педагоги матимуть змогу в ролях виявити, проаналізувати та прожити різноманітні типові ситуації конфліктів, що виникають між різними учасниками освітнього процесу. Вони виявляють типові сценарії конфліктів з різними людьми, аналізують позиції, інтереси та потреби сторін, а пізніше програють різні варіанти розвитку подій у форматі рольової гри.

Теми для опрацювання:

- управління конфліктними ситуаціями зі здобувачами освіти;
- аналіз системи комунікації та інформування;
- розробка сценаріїв застосування відновних практик;
- практика та розвиток індивідуальних та групових відновних практик у класі. Рефлексія.

Основні поняття теми: відновні практики, конфлікт-аналіз, позиції, інтереси, потреби, сценарії вирішення конфліктів.

Тема 9: Робота з Шкільними службами порозуміння: практика співпраці та тривалість впровадження

Шкільна служба порозуміння (далі – ШСП) – один з ключових елементів всієї Моделі «Мирна школа», що передбачає ефективне впровадження системи шкільної медіації серед здобувачів освіти за принципом «рівний-рівному». Педагогічний колектив також має важливу роль у розвитку та налагодженні роботи ШСП, а саме через інформування інших здобувачів освіти, формування довіри, налагодження їхньої регулярної роботи, підтримки

новітніх способів залучення до відновних практик, тощо. Ця тема присвячена не тільки розумінню загальних принципів ШСП, а й напрацювання практичних кроків задля підтримки її ефективної роботи, що дозволить зменшити навантаження на самих педагогів.

Теми для опрацювання:

- шкільна медіація за принципом «рівний-рівному»;
- запуск та підтримка життєстійкості ШСП;
- формування довіри до команди шкільних медіаторів;
- налагодження системи «рівний-рівному»;
- запровадження відновних практик в рамках ШСП та план дій стосовно підтримки роботи Служби. Рефлексія.

Основні поняття теми: шкільна медіація, ШСП, «рівний-рівному», довіра.

Тема 10: Емоційна стійкість та нейрографіка

Найглибший фундамент запровадження будь-яких відновних практик передбачає глибоку та постійну особисту роботу. Насамперед це стосується розвитку власної життєстійкості та розуміння емоцій, які є сигналами про внутрішній стан речей. Тому педагогам пропонується опанувати інструмент нейрографіки, яка дозволяє поглянути на різні події та проаналізувати їх крізь призму інтенсивності та забарвлення емоційних переживань.

Теми для опрацювання:

- розвиток саморефлексії та моніторинг власного стану;
- робота з власною життєстійкістю;
- профілактики емоційного та професійного вигорання;
- розуміння емоційного фону та його аналіз.

Основні поняття теми: саморефлексія, життєстійкість, гнучкість, емоційне та професійне вигорання.

Тема 11: Поширення відновного підходу у ЗЗСО. Як залучати однодумців.

Модель «Мирна школа» передбачає тривалу роботу та глибоку якісну зміну всього середовища ЗЗСО, що не закінчується в рамках експерименту чи короткотривалого проєкту. Саме тому для забезпечення тривалості нових практик та їхнього ґрунтового впровадження в культуру повсякденного життя необхідно розширювати коло педагогів та інших учасників навчального процесу до впровадження відновного підходу та застосування інструментів Моделі «Мирна школа». Саме поширення підходу серед учасників навчального процесу є запорукою глибоких та тривалих змін. Робота з командою шкільних лідерів є головним елементом для отримання тривалих якісних результатів і спрямована на підтримку колективу.

Теми для опрацювання:

- комунікативна стратегія щодо інструментів Моделі «Мирна школа»
- промоція інструментів Моделі «Мирна школа» серед педагогів;
- промоція інструментів Моделі «Мирна школа» серед учнів та батьків;

- підтримка команди шкільних лідерів у поширенні відновного підходу;

Основні поняття теми: конфліктчутливість, відновні практики, стратегія, тривалість, культура повсякденних практик.

Тема 12: Оцінка та огляд впровадження моделі у ЗЗСО

Однією з ознак тривалої та самоорганізованої системи відновних практик є наявність регулярного моніторингу та корегування наявних дій задля отримання кращих та якісніших показників. Фінальною темою для опрацювання в рамках програми є загальна рефлексія стосовно курсу та практики впровадження Моделі в обраному ЗЗСО, а також оцінка результатів поточного моніторингу. В перспективі учасники розробляють подальшу систему моніторингу та корекції наявних проблем, що дозволить вкоренити отримані знання та навички та якісно покращити рівень безпеки та відновності шкільного середовища.

Теми для опрацювання:

- планування моніторингу та системи корекції плану дій;
- проведення оцінки та аналізу даних поточного моніторингу впровадження проєкту в ЗЗСО;
- забезпечення життєстійкості системи Моделі в ЗЗСО;
- планування подальшого моніторингу та налаштування системи підтримки відновних практик з боку педагогічного колективу ЗЗСО. Рефлексія.

Основні поняття теми: моніторинг, адаптація, аналіз, життєстійке стратегічне планування, відновне середовище.

Залікова робота:

Особисті рефлексії у вигляді есе на одну із тем:

- Як зробити Мирну школу реальністю?
- Безпека у школі через впровадження відновних практик
- Мирна школа: мета чи шлях?
- Діти, батьки та педагоги: спільна мова

Інструкція: Виберіть одну тему із запропонованих. Опишіть, будь ласка, ситуації (не менше трьох), де Ви застосовували здобуті знання та навички, під час яких могли б інтегрувати практики моделі «Мирна школа». Під час опису ситуації робіть фокус на учнях, колегах (педагогах, адміністрації) та батьках.

Назви тем та змістових частин	Всього	Практичні	Індивідуальні	Самостійні
Тема 1: Створення безпечного та комфортного середовища для всіх учасників освітнього процесу.	2	2		
Тема 2: Проведення інтерв'язь серед педагогів	2	2		

Тема 3: Інтеграція та адаптація елементів моделі «Мирна Школа» до повсякденних обов'язків та функціонування ЗЗСО	2	2		
Тема 4: Поглиблена практика емпатії (перефразування, мінімальні наснаження, активне слухання)	2	2		
Тема 5: Поглиблена практика інструменту відновної бесіди	2	2		
Тема 6: Інтеграція інструменту Кола для батьківських зустрічей	2	2		
Тема 7: Робота з батьками: стратегії спілкування та їхнього включення до шкільного процесу	2	2		
Тема 8: Відпрацювання типових сценаріїв конфліктних ситуацій	2	2		
Тема 9: Робота з Шкільними службами порозуміння: практика співпраці та тривалість впровадження	2	2		
Тема 10: Емоційна стійкість та нейрографіка	2	2		
Тема 11: Поширення відновного підходу у ЗЗСО. Як залучати однодумців.	2	2		
Тема 12: Оцінка та огляд впровадження моделі у ЗЗСО	2	2		
Залікова робота у вигляді есе на одну із запропонованих тем: - Як зробити Мирну школу реальністю? - Безпека у школі через впровадження відновних практик - Мирна школа: мета чи шлях? - Діти, батьки та педагоги: спільна мова	6		6	
Всього		24	6	
Загалом	30			

7. **Обсяг (тривалість) навчання:** 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС): 30 годин практичних занять. 01.09.2020–30.06.2021

8. **Форма (форми) навчання:** очно-дистанційна.

9. Програмні результати: 1) вміння ефективно застосувати набуті знання з наявної теми; 2) здатність переносити набуті вміння у діяльність шкільної команди лідерів в умовах закладу загальної середньої освіти.

10. Цільова аудиторія: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти.

11. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/ набуватимуться:

загальні: здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій; здатність до розвитку особистісного потенціалу, самореалізації, професійного лідерства та досягнення успіху; здатність знаходити нові творчі підходи до вирішення професійних завдань в освітньому середовищі; вміння відстоювати власні стратегії професійної діяльності в освітньому середовищі; здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність навчатися впродовж життя;

фахові: вміння визначати та усувати бар'єри, які заважають впроваджувати модель «Мирна школа»; здатність здійснювати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу; здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; вміння ефективно реалізовувати поставлені завдання для забезпечення якості освітнього процесу; оволодіння практичними знаннями та вміннями щодо впровадження моделі «Мирна школа» у закладі освіти.

**Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»*